

ELŐSZÓ

Minden közösség életében fontos a hagyományteremtés és a hagyományok ápolása. Ilyen hagyománnyá alakult az utóbbi néhány évben az *ELTE BTK Alkalmazott Nyelvészeti Tanszékének* hallgatói konferenciája, amelyet 2012. március 8–9-én immár harmadik alkalommal rendeztek meg a tanszék alkalmazott nyelvészet szakos és nyelvmentor szakirányos hallgatói, elsősorban az *Alkalmazott nyelvészeti TDK-műhely* tagjai. Kötetünk e konferenciának, a *III. Alkalmazott Nyelvészeti Hallgatói Konferenciának* az előadásaiból készült tanulmányokat tartalmazza.

A kötet szerzői olyan különböző képzési szinteken tanuló tehetséges, önálló kutatásokat folytató hallgatók, akik részben tanszéki (BA-s, MA-s és PhD-s) képzési formákat, részben az ELTE BTK más nyelvészeti tanszékein, illetve az ELTE-n kívül, más intézményekben folyó képzéseket is képviselnek. A hallgatók teljesítménye a témaválasztás, az elméleti háttér, az adatgyűjtés és feldolgozás módszertana tekintetében általában felveszi a versenyt a különböző nyelvészeti konferenciákon részt vevő felnőtt kollégák teljesítményével. A korábbi, más konferenciákról már ismert hallgatók munkáit látva jó érzéssel és büszkeséggel állapíthatjuk meg, hogy az elmúlt évek során sokat fejlődtek.

A szerzők és a szerkesztők munkáját felkért lektorok segítették. A szerkesztők nevében ezúton is köszönöm nekik lelkiismeretes, sokszor részletekbe menő megjegyzéseiket és javaslataikat, amelyekkel hozzájárultak ahhoz, hogy színvonalas kötet jöhessen létre.

A kötet 21 tanulmányt tartalmaz. Címe – *A sokszínű alkalmazott nyelvészet. Tanulmányok az alkalmazott nyelvészet területeiről* – azt a sokféleséget ragadja meg, amely nemcsak e tanulmánykötetet, hanem az alkalmazott nyelvészetet ma általában is jellemzi. E terület kezdetben meglehetősen szűk tematikája (a nyelvészeti eredmények alkalmazása a nyelvoktatásban) mára jelentősen kibővült. Az alkalmazott nyelvészeti kutatások ma már nemcsak a nyelvoktatás kérdéseire irányulnak, hanem – többek között – a nyelvvel összefüggő társadalmi problémák feltárására, illetve arra a kérdésre is, hogy nyelvészeti eszközökkel hogyan lehet hozzájárulni ezeknek a problémáknak a megoldásához. (Nem véletlen, hogy kötetünkben is ez a tematika, az alkalmazott szociolingvisztika képviselteti magát a legerőteljesebben.)

A szerkesztők a tanulmányokat öt tematikus blokkba rendezték. A nyelvtanítás, az internetes nyelvészet, az alkalmazott pszicholingvisztika és az alkalmazott szociolingvisztika helye egy alkalmazott nyelvészeti tematikájú tanulmánykötetben vitathatatlan. Az ötödik, a funkcionális kognitív nyelvészet idetartozása egyesekben talán kérdéseket vet fel, ezért ez a blokk némi magyarázatot igényelhet.

A funkcionális kognitív nyelvészet megközelítésmódja meglátásom szerint azért kerülhet bele egy alkalmazott nyelvészeti tematikájú kötetbe is, mert olyan elméleti keretről van szó, amely a nyelvhasználati/társadalmi problémák megoldására irányuló alkalmazott nyelvészet témáihoz és megközelítésmódjához jól illeszthető – így az alkalmazott nyelvészet számára alkalmas nyelvelméleti háttérként szolgálhat. A funkcionális kognitív nyelvészetnek az alkalmazott nyelvészeti tematikához való illeszthetőségét mutatja többek között az, hogy ebben a keretben az elmélet az

adatokra, a nyelvhasználatra épül; hogy e felfogás szerint a nyelv felépítésében és működtetésében szerepet játszanak szociokulturális tényezők; hogy ez a keret – egyetemes jellegük mellett – elismeri a nyelveknek egy-egy kultúrához való kötődését is.

Az öt tematikus blokk közül négy három-három, míg az alkalmazott szociolingvisztikai kilenc tanulmányt tartalmaz, megmutatva ezzel nemcsak az alkalmazott nyelvészetnek, hanem magának az alkalmazott szociolingvisztikának a sokszínűségét is.

A nyelvtanítás témájához tartozó írások közül mindhárom szerző az iskoláskorú gyerekek nyelvtanulásával foglalkozik. Fehér Adrienn angol nyelvet tanuló általános iskolások motivált tanulási viselkedését, Kajdi Alexandra pedig a bevándorló háttérű alsó tagozatos gyerekek magyar mint idegen nyelv oktatását vizsgálja, míg Tóth-Czifra Erzsébet egy történeti korszakra, az 1879 és 1889 közötti időszakra nézve mutatja be a magyar mint környezetnyelv oktatását az akkori elemi iskolákban.

Az internetes nyelvészet témakörében Balogh Andrea kutatási témája az, hogyan befolyásolja a számítógépes játékok nyelve a játékról való kommunikációt, illetve a játékban megvalósuló csetelést. Petykó Márton azokra a diskurzustípusokra vonatkozó terminusokat és a hozzájuk kapcsolódó szemléletmódokat tekinti át kritikailag, amelyek a számítógép közvetítette kommunikációban (CMC) fordulnak elő, és az áttekintett szemléletmódoktól eltérő emléleti háttéren két új terminust vezet be (spontán írott nyelv és tervezett írott nyelv). Wirt Patrícia a rövidítéseket, az ezekkel kapcsolatos attitűdöket, valamint a használatukat befolyásoló tényezőket vizsgálja az internetes csevegések nyelvezetében.

Az alkalmazott pszicholingvisztikai blokkban Szabó Ágnes írása – a mennyiségi különbségek mellett a minőségi eltérésekre is rávilágítva – azt mutatja be, hogy milyen különbségek vannak a szóbeli és az írásbeli asszociációs stratégiák között. Tóth Andrea kutatásában (a *Mindentudás Egyetemének* két választott kerekasztal-beszélgetése felhasználásával) azt vizsgálja, hogy az iskolázottság (képzettség) és a nem hogyan hat a beszélőváltások fonetikai sajátosságaira. Varjasi Gergely tanulmánya a frazémák, ezen belül a szemantikailag nem áttetsző közmondások mentális tárolásával és előhívásával kapcsolatos eredményeit mutatja be a különböző modalitások (szóbeliség, írásbeliség) tekintetbe vételével.

Az alkalmazott szociolingvisztika témaköréhez tartozó kilenc írásban szintén rendkívül változatos kutatási témák jelennek meg.

Három írás a gyerekek nyelvhasználati sajátosságaival foglalkozik. Krepsz Valéria óvodás gyerekek körében, játékos feladat segítségével vizsgálja a gyermekkorban kialakuló párbeszédet, és hasonlítja össze őket a felnőttnyelvi spontán párbeszéd anyagával, elsősorban a forma és a funkció tekintetében. Bokor Julianna siket szülők halló gyermekeinek nyelvelsajátítási és nyelvhasználati jellegzetességeit térképezi fel – a szülők kommunikációs stratégiáival, illetve gyermekeik kétnyelvűséghez és kétkultúrájúsághoz való viszonyával összefüggésben. Németh Judit a bernsteini elképzelések alapján, illetve az *Arany János Tehetséggondozó Program* diákjaival végzett korábbi kutatási eredményeinek fényében azt gondolja

újra, hogy szükség van-e Magyarországon nyelvi programra a hátrányos társadalmi helyzet leküzdéséhez.

További három tanulmányt a változatos témák ellenére az köt össze, hogy mindhárom attitűdöket vagy attitűdökre épülő nyelvhasználati kérdéseket vizsgál. Varjasi Szabolcs írásában arra a kérdésre keresi a választ, hogy milyen tényezők befolyásolják egy felvidéki magyar faluban, Szímón élő emberek jogtudatosságát. Kutatásának fő hipotézise, hogy a jogtudatosság mértéke szoros összefüggést mutat a nyelvi attitűddel és az iskolázottsággal, valamint befolyásolják a médiafogyasztási szokások is. Németh Luca Anna a politikai korrektséget vizsgálja a nemek eltérő nyelvhasználatának aspektusából, elsőként kapcsolva össze a politikai korrektség kérdését a genderkutatással. Hugyecz Enikő Henriett vizsgálata szintén kapcsolódik a politikai korrektség fogalmához. A szerző a szexuális csoportok megnevezésével kapcsolatos attitűdök vizsgálatában arra mutat rá, hogy míg a politikailag korrekt megnevezések semlegesek maradnak, a politikailag inkorrekt megnevezések pejoratív konnotációt kapnak.

Mind Tóth Bianka, mind Róth Judit írásának témája a kommunikáció különböző formáival kapcsolatos. Tóth Bianka szakmabeliek és laikusok kommunikációját vizsgálja rögzített hanganyag alapján, a szakmai kommunikáció kérdését a nyelvhasználat rétegzettségének kérdésével összekötve. Róth Judit kérdőíves kutatásában azt méri fel, hogy a válaszadók milyen attitűddel állnak a különböző nemzetekhez, illetve hogy mennyire fejlett az interkulturális kompetenciájuk, mennyire tudják helyesen értelmezni a különböző nonverbális jeleket. A különböző kultúrák szokásrendszerének feltárásához tartozik Katona Ágnes kutatása is; ő a mai vajdasági keresztnévadás sajátosságait vizsgálja meg egy több mint 1600 fős névkorpusz alapján, amely három település 2007 és 2009 között született magyar gyermekeinek keresztnéveit tartalmazza. A szerző célja az, hogy bemutassa, mennyiben tükröződik a kétnyelvű környezet befolyása és a névadás szinte teljes szabadsága a gyűjtött korpuszban.

A funkcionális kognitív nyelvészeti blokk egy grammatikai, egy pragmatikai és egy jelentéstani érdekeltségű tanulmányt tartalmaz. F. Gulyás Nikolett a finn és a magyar személytelen szerkezeteket tekinti át funkcionális megközelítésben. A szerkezetek morfológiai jellemzésén túl szöveggyakorisági (típusgyakorisági) mutatókat is vizsgál egy 13 000 szót tartalmazó szépirodalmi, párhuzamos korpusz, valamint publicisztikai szövegek alapján. Götz Andrea az idézetjelölők pragmatikai szerepét és grammatikalizációs folyamatokban való részvételét mutatja be a héberben, majd tárgyalja a főnévi igenévből származó *lē'mōr* (hagyományos fordításban 'mondván') idézetjelölő és a ragozott igei alakokat tartalmazó idéző kifejezések grammatikai és pragmatikai vetületét a *Héber Bibliában*. Nagy Julianna írása, *A mondatmegértés horizontjai* a lírai mondatot kísérli meg elemezni funkcionális kognitív elméleti keretben. A lírai mondatot a nézőpont felől kívánja megragadni, amely meghatározó komponense a felépítésének.

A tanszék hallgatói – az oktatókkal teljes egyetértésben – mind a konferenciát, mind a kötetet a 2011 augusztusában tragikus hirtelenséggel elhunyt hallgatótársuk, Kiss Zoltán (1983–2011) emlékének ajánlották, akinek a kezdeményezésére, valamint lelkes pályázati és szervezési munkájának köszönhetően indult el 2008 tavaszán ez a színvonalas hallgatói konferenciasorozat.

Kiss Zoli 2005-től volt osztatlan alkalmazott nyelvészet szakos és magyar mint idegen nyelv programos hallgatónk, majd 2010-től a tanszéken működő *Interkulturális nyelvészet* doktori program hallgatója lett. Az ő kezdeményezésére jött létre az a tanszéki honlap, amelyet ma is használunk; ő indította el a tanszéki levelezőlistát is. Éveken át szakos hallgatói diákképviselő és az *Alkalmazott nyelvészeti diákműhely* tagja volt. Nemcsak tanszéki, hanem országos alkalmazott nyelvészeti diák- és tanár–diák-konferenciákat is szervezett, és a konferenciák anyagából kiadott alkalmazott nyelvészeti kötetek társszerkesztője is volt. Zoli a tanszék tanárával való sokéves együttműködése alapján szinte már kollégánkként vett részt a tanszék életében, így a tanszék mindennapjaiból és kiemelt eseményeiből egyaránt nagyon hiányzik.

Kiss Zoltán személyisége és munkája megörökítésre érdemes. Örülök, hogy a *III. Alkalmazott Nyelvészeti Hallgatói Konferencia* és a konferencia anyagából készült gazdag és változatos tartalmú kötet méltó emléket állít neki. Köszönöm a konferencia szervezőinek és a kötet szerkesztőinek, hogy a konferencia megszervezésének és a kötet megszerkesztésének feladatát önzetlenül magukra vállalták és elvégezték.

A megemlékezés jegyében a kötet tartalmazza Kiss Zoltán életrajzát és publikációs listáját, valamint közli – idén májusban sajnos szintén váratlanul elhunyt – kollégánknak, Jónás Frigyes tanár úrnak Kiss Zoltán temetésén elmondott gyászbeszédét is.

Budapest, 2012. november 18.

Ladányi Mária
tanszékvezető egyetemi tanár
ELTE BTK Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék